

BOEKRECENSIE

Titel: *Radicalisering en identiteit. Radicale rechtse en moslimjongeren vergeleken.*
Auteur: Gielen, A.J.
Uitgave: Amsterdam: Aksant, 2008. p. 140. Niet geïllustreerd. ISBN: 978 90 5260 301 8

Radicalisering vindt ook op Nederlandse bodem plaats. Na de moord op Theo van Gogh twijfelt vrijwel niemand daar meer aan. De risico's en gevaren worden door beleidsmakers erkend en sinds 2004 wordt gewerkt aan de bestrijding van radicalisering. Toen politicologiestudent Amy-Jane Gielen begin 2007 aan haar onderzoek begon, betrof het antiradicaliseringsbeleid van de overheid vooral repressieve maatregelen. Het is echter ook van belang om radicalisering te voorkomen. De vraag is hoe.

Deze vraag ligt aan het afstudeeronderzoek van Gielen ten grondslag. Ze constateert dat het ontwikkelen van preventieve maatregelen om radicalisering tegen te gaan nog in de kinderschoenen staat. Dit is niet vreemd als men bedenkt dat er nog onvoldoende bekend is over de oorzaken van radicalisering. Deze lacune probeert Gielen in onderhavig onderzoek op te vullen door de rol van identiteit centraal te stellen in het radicaliseringsproces. Tot nu toe is identiteit wel als verklarende factor voor radicalisering bij jongeren opgevoerd, maar niet nader uitgewerkt. Gielen veronderstelt dat de zoektocht naar identiteit van groot belang is in radicaliseringsprocessen bij zowel moslimjongeren als politiek rechtse jongeren. Ze vergelijkt aan de hand van literatuurstudie en praktijkonderzoek het radicaliseringsproces van beide groepen en stelt op basis van deze vergelijking een aantal beleidsaanbevelingen op.

Voor Gielen staat dus de rol van identiteit in radicaliseringsprocessen centraal. In het tweede hoofdstuk zet ze uiteen wat ze daaronder verstaat en hoe ze identiteit als analyse-eenheid in haar onderzoek kan gebruiken. Met behulp van enkele psychologische en sociologische beschouwingen over het verschijnsel identiteit geeft ze een eigen definitie: '(...) in een meer integrale conceptie van identiteit is identiteit persoonlijk en existentieel, interpersoonlijk, collectief, dynamisch en reflexief en tot slot ook multiple.' (p. 26) Identiteit wordt niet alleen op persoonlijk niveau gevormd (met vragen als: Wie ben ik? Waar ga ik naar toe?), maar ook in interactie met andere mensen en de omgeving. Religie, maatschappij, school, staat, media, vrienden en familie spelen een rol bij de zoektocht naar identiteit. Onder invloed van deze omgeving kan een identiteit ook veranderen. Het zorgt er voor dat een mens meerdere identiteiten heeft: student, gelovige, moeder, geliefde etc. Juist dit veelzijdige

aspect van identiteit – Gielen noemt het 'multiple' - is van belang bij het radicaliseringsproces van jongeren.

In het derde hoofdstuk beschrijft Gielen rechtse radicalisering. Ze behandelt enkele theorieën die rechts-extremistisch denken en het toetreden tot rechts-radicalen organisaties verklaren. In al deze theorieën ontwaart ze als gemeenschappelijke verklaringsfactor de zoektocht naar identiteit. Vervolgens beschrijft Gielen de dynamiek op het moment dat toetreding eenmaal heeft plaatsgevonden. De groep verschaft de jongeren een belangrijke positieve identiteit. Hoe langer men in de groep verkeert, des te moeilijker is het uit te treden, omdat het stigma steeds groter wordt en ook anderszins banden met de 'normale' samenleving zijn doorgesneden. De beschreven theorieën zijn vooral gebaseerd op rechtse politieke partijen. Deze partijen zijn in 2007 van het politieke toneel verdwenen. Gielen wil daarom onderzoeken of de theorie ook toepasbaar is op de lossere rechtse organisatieverbanden die nog wel in Nederland bestaan. Ze heeft daartoe interviews afgenomen bij Almeerse leden van de rechtse organisatie Voorpost. Door de jongens hun biografische verhaal op papier te laten zetten, wil ze meer zicht krijgen op het proces van identiteitsontwikkeling. Uit de antwoorden blijkt dat interpersoonlijke relaties leiden tot een identiteit als rechts-radicaal. In groepsverband vinden de jongeren een positieve sociale identiteit en zet de radicalisering verder door. Gielen constateert dat een multiple identiteit bij deze jongeren ontbreekt: hun rechts-radicalen identiteit domineert overal.

De vraag is of dit ook bij moslimjongeren het geval is. Hun radicaliseringsproces wordt in het vierde hoofdstuk beschreven. In dit hoofdstuk komen daarom minder verschillende theorieën aan bod (omdat er minder over moslimradicalisering dan over rechtse radicalisering is geschreven), maar wordt een algemeen proces van radicalisering van moslimjongeren in Nederland beschreven. Radicalisering begint op het moment dat een moslimjongere een breekpunt in zijn of haar leven heeft bereikt. Dit leidt tot existentiële vragen over de eigen persoonlijkheid en de zin van het leven. Radicale moslimjongeren worstelen met een multiple identiteit. Het gevoel niet begrepen te worden door de Nederlandse samenleving of door hun ouders is hier een voorbeeld van. Ze hebben behoefte aan binding en deze binding vinden ze in hun salafgroepen waar ze eindelijk het gevoel krijgen ergens 'bij te horen'. Kort gezegd geven ze de voorkeur aan een moslimidentiteit boven een Nederlandse identiteit.

In het vijfde hoofdstuk richt Gielen zich op de praktijk. Ze heeft in de voorgaande hoofdstukken geconstateerd dat de zoektocht naar identiteit bij zowel moslimjongeren als rechtse jongeren een zeer grote rol speelt in het radicaliseringsproces. Dit biedt volgens haar aanknopingspunten voor beleid. Immers, als de overheid in staat is het proces van identiteitsontwikkeling in goede banen te leiden, zal ze radicalisering helpen voorkomen. Om dit te bereiken moet een breed preventiebeleid worden ontwikkeld, zet Gielen in hoofdstuk vijf uiteen. Tot nu toe wordt preventie namelijk te beperkt opgevat. Mensen die al volledig geradicaliseerd zijn, zouden ook binnen de kaders van preventie moeten vallen en niet alleen aan politie en justitie worden overgelaten. Ze bespreekt bijvoorbeeld deradicaliseringsbeleid met betrekking op rechts-radicalen jongeren uit het buitenland, of dat gemeentes van elkaar zouden moeten leren. Haar kritiek dat preventiebeleid in Nederland breder zou moeten worden opgezet kan mogelijk terecht genoemd worden. Ze haalt als voorbeeld de Almeerse jongeren van Voorpost aan. Deze jongeren zaten enkele weken in voorarrest vanwege (vermeende) brandstichting, maar nadat ze vrijkwamen was er geen enkele instantie die deze jongens begeleidde.

Op school waren ze niet meer welkom en aan werk was met een strafblad ook moeilijk te komen. De kans op recidive is op deze manier erg groot.

In de hoofdstukken zes en zeven bespreekt Gielen tot slot twee activiteiten die deel uitmaken van het 'Actieplan Slotervaart: het tegengaan van radicalisering'. De eerste activiteit is de interreligieuze dialoog. Dit is een gezamenlijk initiatief van een Amsterdamse kerk en moskee met als doel moslims en christenen met elkaar over het geloof te laten praten. Volgens Gielen heeft de reeks dialogen bijgedragen aan het verminderen van polarisatie. Zij stelt dat op deze manier de interreligieuze dialoog een voedingsbodem voor radicalisering heeft weggenomen. Of dit empirisch getoetst is, wordt in het onderzoek niet duidelijk gemaakt.

De tweede activiteit zijn zogenaamde socratische gesprekken in de moskee. Deze interactieve lezingen werden door een jongerenimam georganiseerd. Het doel was om zelfkritiek en zelfstandig denken bij moslimjongeren te stimuleren, zodat ze zich thuis voelen in de moskee en hun heil niet elders bij radicale geloofsgroepen gaan zoeken. Bij de evaluatie maakt Gielen niet duidelijk of de gesprekken hebben bijgedragen aan het tegengaan van radicalisering.

Gielen heeft in haar boek de centrale rol van identiteit in het radicaliseringsproces aangetoond. Zowel rechtse als moslimjongeren hebben moeilijkheden met het in overeenstemming brengen van multiple identiteiten en geven daarom de voorkeur aan de radicale keuze voor één enkele identiteit. Gielen zette haar onderzoek kracht bij door op een inzichtelijke wijze gebruik te maken van ingewikkelde wetenschappelijke theorieën. Interessante vraag zou zijn als het boek meer versterkt was met empirische gegevens. Gielen heeft met de vergelijking tussen radicale rechtse en moslimjongeren een verdienstelijke eerste stap gezet, maar dit aspect vereist, net als het radicaliseringsproces in het algemeen, meer onderzoek.

Colofon:

Deze recensie is geschreven door het Centrum voor Terrorisme and Contraterrorisme te Den Haag (CTC) in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties.

Disclaimer:

Deze recensie is met de grootste zorg samengesteld, doch, BZK aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid ten aanzien van mogelijke onjuistheden in deze recensie, noch vertegenwoordigt deze de mening van BZK.